

آیین نامه نحوه تشکیل و فعالیت واحدهای پژوهشی در دانشگاه ها و پژوهشگاه ها مصوب ۱۳۹۰/۳/۷
شورای گسترش آموزش عالی

مقدمه

در اجرای رهنمود رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در جمع نخبگان به تاریخ ۸۹/۷/۱۴ مبنی بر ضرورت تشکیل و فعالیت پژوهشگاه های دانشگاهی و اجرای جزء (۱۱) بند (ب) ماده ۲ قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و به منظور توسعه و انسجام هر چه بیشتر فعالیت های پژوهشی در دانشگاه ها و ایجاد بستر مناسب جهت تعامل همه جانبه و مؤثر با سازمان ها و دستگاه های اجرایی و بخش های مختلف تولیدی و خدماتی کشور و در راستای تکالیف قانون برنامه پنج توسعه و همچنین ماموریت و وظایف وزارت مبنی بر انسجام امور تحقیقات و فناوری و افزایش کارایی و اثربخشی تحقیقات کشور، این آیین نامه ارایه می گردد.

ماده ۱- تعاریف

- ۱-۱- وزارت: منظور از "وزارت" در این آیین نامه، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری می باشد؛
- ۲-۱- معاونت: منظور از "معاونت" در این آیین نامه، معاونت پژوهش و فناوری وزارت می باشد؛
- ۳-۱- سایر مراجع ذی صلاح می باشد؛
- ۴-۱- واحد پژوهشی: منظور از "واحد پژوهشی"، یکی از اشکال گروه پژوهشی، مرکز پژوهشی، پژوهشگاه، مؤسسه پژوهشی و پژوهشگاه می باشد.

ماده ۲- اهداف

- ۱-۲- ساماندهی ساختارهای پژوهشی در زمینه های تخصصی و ماموریت گرا در "مؤسسه"؛
- ۲-۲- بالا بردن کیفیت انجام تحقیقات و مدیریت بهینه دانش و یافته های پژوهشی در "مؤسسه"؛
- ۳-۲- انجام طرح های پژوهشی کلان و میان رشته ای در "مؤسسه" جهت رفع نیازهای کشور؛
- ۴-۲- تقویت ارتباط "مؤسسه" با صنعت و جامعه؛
- ۵-۲- بسترسازی مناسب جهت تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی.

ماده ۳- انواع واحدهای پژوهشی بر اساس ماموریت

واحدهای پژوهشی بر اساس نوع ماموریت به ۲ دسته تقسیم می شوند:

۱-۳- عرضه محور: واحدهایی هستند که بنا بر ضرورتی خاص با ماموریت ویژه متناسب با اولویتهای توسعه علم و فناوری کشور تاسیس می شوند؛

۲-۳ (تقاضا محور): واحدهای پژوهشی که به دو منظور تاسیس می شوند:

الف) به منظور انجام طرح های پژوهشی مورد نیاز کشور که "مؤسسه" با اعتبارات خود واحد پژوهشی را تاسیس و آن را از محل درآمدهای پژوهشی اداره می نماید؛

ب) به منظور نیازهای پژوهشی دستگاه های اجرایی، نهادها و مؤسسات عمومی یا غیردولتی، واحد پژوهشی به صورت مشارکتی از طریق تفاهم نامه یا قرارداد همکاری بین "مؤسسه" و متقاضی ایجاد می شود.

تبصره- در واحدهای پژوهشی که به صورت مشارکتی تاسیس می شوند در صورت نیاز، سایر دانشگاه ها و واحدهای پژوهشی نیز می توانند مشارکت نمایند.

ماده ۴- انواع واحدهای پژوهشی بر اساس ساختار

واحدهای پژوهشی براساس ساختار به پنج نوع تقسیم می شوند که طبق ضوابط و مقررات جاری و مفاد این آیین نامه ایجاد می گردند:

۴-۱- گروه پژوهشی: کوچکترین واحد پژوهشی است که در زمینه تخصصی معین و مشخص ایجاد می شود؛

۴-۲- مرکز پژوهشی: دارای حداقل ۲ گروه پژوهشی مرتبط با مأموریت مرکز است؛

۴-۳- پژوهشکده: دارای حداقل ۳ گروه پژوهشی مرتبط با مأموریت پژوهشکده است؛

۴-۴- مؤسسه پژوهشی: دارای حداقل ۶ گروه پژوهشی یا ۲ پژوهشکده مرتبط با مأموریت مؤسسه است؛

۴-۵- پژوهشگاه دانشگاهی: دارای حداقل ۳ پژوهشکده با مجوز قطعی در حوزه های مأموریت دانشگاه است.

تبصره- مؤسسه پژوهشی و پژوهشگاه دانشگاهی فقط در دانشگاه ها قابل تاسیس می باشد.

ماده ۵- شرایط صدور مجوز فعالیت واحدهای پژوهشی

۵-۱- موافقت اصولی گروه پژوهشی:

الف) ارایه اسناد بالا دستی و یا تایید مراجع ذی ربط مبتنی بر ضرورت تاسیس واحد پژوهشی عرضه محور؛

ب) ارایه تفاهم نامه "مؤسسه" با دستگاه اجرایی، نهاد و یا سازمان مربوط مبنی بر ایجاد واحد پژوهشی تقاضا محور به صورت مشارکتی؛

پ) ارایه برنامه پژوهشی قابل توجه در یک زمینه تخصصی؛

ت) داشتن امکانات لازم (نیروی انسانی و فضای فیزیکی و پشتیبانی پژوهشی) در زمینه مورد تقاضا؛

ث) معرفی حداقل ۵ نفر پژوهشگر (حداقل ۳ نفر با مدرک دکترا و ۲ نفر با مدرک کارشناسی ارشد در رشته مربوط) برای هر گروه پژوهشی از این تعداد باید یک نفر به عنوان پژوهشگر شاخص معرفی شود.

تبصره ۱- پژوهشگر شاخص باید حداقل سه طرح پژوهشی پایان یافته و سه دستاورد پژوهشی (شامل اختراع یا اکتشاف دارای تاییدیه از مراجع ذی صلاح یا مقاله علمی- پژوهشی چاپ شده در نشریات معتبر) داشته باشد.

تبصره ۲- ارایه یک طرح پژوهشی پایان یافته و حداقل دو دستاورد پژوهشی (شامل اختراع یا اکتشاف دارای تاییدیه از مراجع ذی صلاح یا مقاله علمی- پژوهشی چاپ شده در نشریات معتبر) در حوزه فعالیت پژوهشی گروه، برای سایر پژوهشگران الزامی است.

تبصره ۳- در دانشگاه ها باید با حکم رییس دانشگاه حداقل یک تن از اعضای هیات علمی دانشگاه به صورت تمام وقت در واحد پژوهشی فعالیت نماید و سایر پژوهشگران می توانند در شروع فعالیت به صورت مأمور (حداقل ۵۰٪ خدمت موظف پژوهشی) برای هر گروه پژوهشی معرفی شوند.

تبصره ۴- حداکثر زمان اعتبار موافقت اصولی از تاریخ صدور ۲ سال است و "مؤسسه" موظف است طی این مدت شرایط لازم برای اخذ موافقت قطعی واحد پژوهشی را فراهم نماید. پس از طی مدت مذکور و در صورت تبدیل نشدن به موافقت قطعی، موافقت اصولی واحد پژوهشی خودبخود از درجه اعتبار ساقط است.

۵-۲- موافقت قطعی گروه پژوهشی:

ارایه مدارک لازم مبنی بر اتمام حداقل ۳ طرح پژوهشی برای هر گروه پژوهشی توسط واحد پژوهشی، طرح های یاد شده باید به نام واحد پژوهشی ذی ربط و مرتبط با مأموریت واحد پژوهشی باشد و گواهی حسن انجام کار را نیز داشته باشد.

تبصره ۵- چنانچه طرح پژوهشی انجام شده، طرح پژوهشی مأمور (کلان) باشد، به تشخیص «معاونت» به عنوان دو طرح پژوهشی قابل قبول است.

۵-۳- مجوز فعالیت سایر واحدهای پژوهشی:

صدور مجوز فعالیت برای سایر واحدهای پژوهشی مندرج در ماده ۴ (به غیر از پژوهشگاه) منوط به داشتن تعداد گروه های لازم مطابق با تعریف هر واحد پژوهشی در ماده منکور و احراز شرایط صدور موافقت اصولی و یا قطعی (حسب مورد) می باشد.

ماده ۶- مراحل اجرایی صدور مجوز واحدهای پژوهشی

۶-۱- ارایه تقاضای تاسیس / تبدیل وضعیت واحد پژوهشی با امضای رییس "مؤسسه"؛

۶-۲- ارایه مصوب هیات امنای "مؤسسه" مبنی بر موافقت با تاسیس/ تبدیل وضعیت واحد پژوهشی؛

۶-۳- پس از بررسی و تایید احراز شرایط مندرج در ماده ۵ توسط «معاونت» و تصویب کمیته تخصصی پژوهشی شورای گسترش آموزش عالی، مراتب جهت صدور موافقت اصولی یا قطعی (حسب مورد) به دفتر گسترش آموزش عالی اعلام خواهد شد.

تبصره- رییس "مؤسسه" می تواند نماینده ای را جهت پی گیری امور مربوط، به «معاونت» معرفی نماید.

ماده ۷- تشکیل و فعالیت پژوهشگاه دانشگاهی

۷-۱- شرایط تاسیس:

الف) دارا بودن حداقل ۳ پژوهشکده با مجوز قطعی شورای گسترش آموزش عالی در حوزه های ماموریت دانشگاه؛

ب) وجود دوره های تحصیلات تکمیلی مرتبط با حوزه فعالیت پژوهشگاه در دانشگاه؛

پ) دارا بودن برنامه جامع پژوهشی مصوب هیات امنای، مبتنی بر نقشه جامع علمی کشور و اولویت ها و سیاست های مصوب شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری و سایر اسناد بالادستی.

تبصره ۱- دانشگاه هایی که سایر شرایط تاسیس پژوهشگاه را دارا باشند می توانند برنامه جامع پژوهشی خود را تا مهرماه سال ۱۳۹۱ ارایه نمایند.

تبصره ۲- دانشگاه می تواند به منظور رفع نیازهای پژوهشی و فناوری دستگاه های، سازمان ها و مؤسسات دولتی و غیردولتی با تنظیم تفاهم نامه با آنها، نسبت به ایجاد واحد پژوهشی مشترک ذیل پژوهشگاه و یا به صورت مستقل به تشخیص «معاونت» اقدام نماید. وجود واحد پژوهشی مشترک از اولویت و امتیاز ویژه ای برخوردار است و در ارزیابی و رتبه بندی دانشگاه مورد توجه خواهد بود.

۷-۲- ارکان پژوهشگاه:

الف) هیات امنای: هیات امنای پژوهشگاه همان هیات امنای دانشگاه است؛

ب) رییس پژوهشگاه: رییس پژوهشگاه با حکم رییس دانشگاه منصوب می شود، ضمن اینکه حسب مورد به تشخیص «معاونت» با تصویب هیات امنای پست "معاون پژوهش و فناوری دانشگاه" می تواند با عنوان "معاون پژوهش و فناوری و رییس پژوهشگاه" تغییر نام یافته و مسؤلیت کلیه امور مربوط به مدیریت پژوهشگاه و معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه را عهده دار گردد.

تبصره ۳- در صورت تصویب هیات امنای، رییس پژوهشگاه می تواند جهت حسن اجرای امور دارای قائم مقام باشد.

پ) وظایف و اختیارات رییس پژوهشگاه:

۱- اداره و هدایت امور و نظارت بر حسن اجرای فعالیت های پژوهشگاه در چارچوب اساسنامه، ضوابط و مقررات مربوط؛

۲- پیشنهاد تشکیلات و ساختار پژوهشگاه از طریق رییس دانشگاه به هیات امنای برای تصویب؛

۳- صدور احکام روسا و مدیران واحدهای تابع پژوهشگاه براساس تشکیلات مصوب پس از تایید رییس دانشگاه؛

۴- امضای قراردادها و اسناد مالی و اداری در چارچوب اختیارات تفویضی از سوی رییس دانشگاه؛

۵- ارائه گزارش عملکرد پژوهشگاه به هیات امناء از طریق رییس دانشگاه؛

۶- ایجاد بستر مناسب جهت همکاری با مراکز پژوهشی و فناوری داخل و خارج کشور در چارچوب مقررات.

ت) شورای پژوهش و فناوری

- ترکیب شورای پژوهش و فناوری عبارت است از:

۱- رییس دانشگاه (رییس شورا)؛

۲- رییس پژوهشگاه (نایب رییس شورا)؛

۳- مدیر کل پژوهشی پژوهشگاه (دبیر شورا)؛

۴- رؤسای پژوهشکده ها، مؤسسات پژوهشی، قطب های علمی و مرکز رشد؛

۵- دو تن از اعضاء هیات علمی خارج از دانشگاه به پیشنهاد دانشگاه و تایید و حکم «معاونت».

تبصره ۴- اعضاء بند (۵) به مدت ۳ سال منصوب می شوند و انتخاب مجدد آنان بلامانع است.

ث) وظایف و اختیارات شورای پژوهش و فناوری:

۱- تصویب آیین نامه داخلی شورا؛

۲- تنظیم اهداف و برنامه های سالانه و ۵ ساله و همچنین برنامه جامع پژوهش و فناوری دانشگاه و پیشنهاد آن به هیات امناء جهت تصویب از طریق رییس دانشگاه؛

۳- تعیین خط مشی و برنامه راهبردی واحدهای پژوهشی تابعه پژوهشگاه براساس اهداف؛

۴- تصویب و نظارت بر کیفیت و حسن اجرای طرح های پژوهشی؛

۵- مدیریت و نظارت بر محتوای پایان نامه و رساله های مقاطع تحصیلات تکمیلی (اعم از آموزشی- پژوهشی یا پژوهش محور) و دوره های پسا دکتری و طرح های پژوهشی پژوهشگاه؛

۶- بررسی و تصویب نیازهای تجهیزاتی، انتشاراتی و پژوهشی پژوهشگاه با توجه به اسناد بالادستی.

تبصره ۵- شورای پژوهش و فناوری می تواند در راستای ارتقای کیفیت تصمیم گیری، نسبت به ایجاد کمیته(های) تخصصی اقدام و به منظور تسهیل و تسریع در امور، بخشی از اختیارات خود را به کمیته(های) مزبور تفویض نماید.

ماده ۸- تامین منابع مالی

۸-۱- واحدهای پژوهشی عرضه محور می توانند طبق مقررات، از درآمدهای عمومی و اختصاصی واحد پژوهشی و "مؤسسه" استفاده نمایند. در صورت تایید عملکرد واحد پژوهشی توسط معاونت، در جهت تخصیص ردیف بودجه از مراجع ذی ربط اقدام خواهد شد؛

۸-۲- منابع مالی واحدهای پژوهشی تقاضا محور از محل درآمدهای اختصاصی واحد پژوهشی و قرارداد فعالیت های پژوهشی تامین می شود. به اینگونه واحدهای پژوهشی ردیف بودجه تعلق نمی گیرد؛

۸-۳- واحد پژوهشی می تواند طبق ضوابط مربوط از محل هدایا و کمک ها برخوردار شود؛

۴-۸- اعتبارات پژوهشگاه دانشگاهی از طریق بودجه مصوب، تبصره ها و ردیف های خاص، هدایا و کمک ها و همچنین درآمدهای اختصاصی تامین می گردد.

ماده ۹- جایگاه واحدهای پژوهشی در "مؤسسه"

واحد پژوهشی پس از دریافت مجوز از شورای گسترش آموزش عالی، طبق ضوابط و مقررات اداری و مالی مربوط و نمودار سازمانی و تشکیلات "مؤسسه" و تحت نظارت معاون پژوهش و فناوری "مؤسسه" فعالیت می نماید.

تبصره ۱- هر دانشگاه می تواند فقط یک پژوهشگاه داشته باشد و پس از تصویب پژوهشگاه دانشگاهی کلیه واحدهای پژوهشی و فناوری دانشگاه ذیل آن پژوهشگاه قرار گرفته و مدیریت می شوند.

تبصره ۲- واحدهای پژوهشی و فناوری مصوب در صورت نیاز می توانند از اعضای هیات علمی بازنشسته یا پژوهشگران و کارشناسان واجد شرایط جهت تامین نیروی پژوهشگر و کارشناس خود وفق مقررات مربوط استفاده نمایند.

تبصره ۳- اساسنامه واحدهای پژوهشی تقاضا محور (مطابق با تفاهم نامه موضوع جزء "۲" بند "ب" ماده ۳) و همچنین اساسنامه پژوهشگاه دانشگاهی براساس الگوی وزارت تنظیم و پس از تایید هیات امنای رییس "مؤسسه" جهت تصویب، برای «معاونت» ارسال می گردد.

ماده ۱۰- گزارش عملکرد

واحد پژوهشی موظف است گزارش عملکرد سالانه خود را حداکثر تا پایان خرداد ماه سال بعد و همچنین در مقاطع زمانی دیگری که توسط وزارت اعلام می شود از طریق رییس مؤسسه به «معاونت» ارسال نماید.

ماده ۱۱- لغو مجوز فعالیت واحد پژوهشی

موافقت اصولی یا قطعی واحد پژوهشی، در موارد زیر پس از تصویب نهایی شورای گسترش آموزش عالی لغو می شود:

۱- در صورت عملکرد ضعیف واحد پژوهشی یا از دست دادن شرایط ایجادیه به تشخیص «معاونت»؛

۲- با تصویب هیات امنای "مؤسسه".

تبصره- در صورت انحلال پژوهشگاه دانشگاهی، زیر مجموعه های آن طبق روال قبل از ایجاد پژوهشگاه براساس ضوابط مرتبط، به فعالیت خود ادامه خواهند داد.

ماده ۱۲- تصویب

این آیین نامه در ۱۲ ماده و ۱۷ تبصره در تاریخ ۱۳۹۰/۳/۷ به تصویب شورای گسترش آموزش عالی رسیده و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجرا است.

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری- کامران دانشجو